

IFLA-rapport augusti 2005

”Alla svenskarna kommer idag, och nu, efter öppningsceremonin!” sade den norska damen i registreringsdisken. Hon skrattade när hon sade det, men hon menade nog allvar. Jag kom på mig med att nästan börja formulera en ursäkt... Jag hämtade ut min konferensportfölj och tog upp det tjocka programhäftet.

Trots min tilltagna packning letade jag mig fram till ”Newcomer’s session” och försökte under någon timma få grepp om det stora sammanhang som jag hade hamnat i. Kände igen en del från BBL, men blev snart ganska yr i mössan. Jag smet ut, men plockade nogsamt till mig ”nybörjarpaketet” utanför lokalen.

Konferensens utställning öppnade på söndag eftermiddag med goda matbitar av olika slag, vin och mingel.

Merparten av utställarna visade och ville sälja databaser av alla de slag och olika tekniska lösningar för bibliotek. Blev förtjust i en monter som skilde sig lite från de andra och visade alla olika minoritetsspråk som talas i de nordiska länderna. Man kunde lyssna och försöka förstå och fick presentationer av författare på de olika språken. Jag var också nära att köpa två biblioteksdiskar i en annan monter!

Seminarieintrycken är många, några stannar kvar mer än andra.

Ett sådant är *Bibliotek för barn och ungdomar*, som innehöll tre delar:

Leikny Haga Indergaard från Norges ABM-utvikling gjorde en exposé över norsk bibliotekshistoria med tonvikt på barnverksamhet och beskrev också dagens arbete. Hon berättade bl. a. om en läsvaneundersökning bland ungdomar, ”Free choice” på konferensspråket engelska. Resultatet visade att ungdomar i åldern 11 - 17 år faktiskt använder biblioteket mer än man dittills trott. 60% av flickorna och 40% av pojkarna lånade på bibliotek, dock inte nödvändigtvis böcker.

Ivanka Stricevic, ordförande i IFLA: s 50-årsjubilerande Barn- och ungdomsbibliotekssektion, berättade om dess tillkomst och utveckling och arbetet med riktlinjerna för barnbibliotek. Hon betonade samarbete som en viktig grund för dagens arbete och inte minst ”the right to literacy”, rätten att kunna läsa och skriva, för alla barn och för barn med särskilda behov.

Ingrid Bon, sekreterare i IFLA: s Barn- och ungdomsbibliotekssektion, berättade med hjälp av bilder om en rad ”best practices”, goda exempel från många länder på olika sätt att få böcker och barn att mötas. Sätten är många: böcker kommer med kamel, åsnekärra, cykel, båt eller modern bokbuss. Man kanske kan göra små bibliotek och sagoläsningställen under parasoller, som man gjorde i en park i Paris. Bibliotekarier med ryggsäck kommer på cykel i Colombia, sagoberättare finns på tåg i Singapore. Det viktigaste är *tillgängligheten*, hur spelar ingen roll. Hon uppmanade alla att skicka in sina ”best practices” via IFLANET.

Det hela avslutades med att *Aslak* (med glömt efternamn) från Föreningen Laes! höll ett brandtal för Boken och Läsningen. Slutklämmen var att ”i barbariska tider bränns böcker och då behövs böcker”!

FAIFE, IFLA:s sektion för yttrande- och informationsfrihet höll ett seminarium som bl. a. handlade om den lagstiftning som ”11 september” och det efterföljande ”kriget mor terrorn” har givit upphov till. *Marian Koren* från Nederländernas folkbiblioteksförbund tog Holland som ett exempel. Det är ju ett land med lång tradition av öppenhet och mötesfrihet, invandring och mångkultur, men som har skakats av 11 september och politiska mord. Mot den bakgrunden pågår en skärpning av lagstiftningen. Förändringarna ger polisen utökade rättigheter att beslagta data i informationssystem och ger även lägre tjänstemän större makt än tidigare att söka information och göra utfrågningar. De utökade möjligheterna att söka gäller också bibliotekens register och utgör alltså ett stort hot mot användarnas integritet och mot bibliotekens etiska regler.

Biblioteksorganisationerna i Holland påbörjade ett arbete med att medvetandegöra sina medlemmar, startade diskussioner, skrev artiklar och skrev brev till ministrar och parlamentariker. Det uppstod en situation när den som försvarade mänskliga rättigheter betraktades som motsträvig nu när landet behövde skvaddas!

Följden av lagstiftningen blir förmodligen konfrontationer när polisen kräver att få komma åt information i bibliotekens databaser. Frågan är om bibliotekspersonalen kan vägra eller åtminstone fördröja det arbetet. Kanske kan biblioteken strukturera om sina låntagarregister mot bakgrund av att polisen kan kräva ut information?

De holländska biblioteken har fått bl. a. dessa råd: skapa en rutin för hantering av sådana frågor, utse en person som kontakt som resten av personalen kan hänvisa till, kräv formell rannsaksorder när polisen kommer, var uppmärksam på att polisen lite informellt kan komma på "data fishing expeditions".

Den nya skärpta lagstiftningen antogs, men bl. a. tack vare alla protester ska den utvärderas om tre år.

Judith Krug från ALA, American Library Association, berättade om Patriot Act, den lag som infördes i USA i oktober 2001 som en direkt följd av "11 september" som ett led i "kriget mot terrorism". Den 300 sidor tjocka lagtexten togs utan diskussioner eller remisser. FBI hade länge velat skärpa lagstiftningen. Varje ingående lagdel i den nya Patriot Act hade tidigare röstats ner vid flera tillfällen. Lagar som normalt skulle ha behövt decennier av debatter och remissrundor före beslut ändrades nu på ett par timmar. En senator röstade mot.

FBI kan nu vid misstanke begära en "court order" för att få fram uppgifter om en persons lån ur cirkulationssystemet. När de kommer till biblioteket med en "search warrant" har de rätt att få omedelbar tillgång till registret. När de kommer med den något mildare "supena" kan biblioteket vägra, förhala och förhandla proceduren. En "gag order", munkavle, säger också att bibliotekspersonalen har tystnadsplikt om den genomförda sökningen.

ALA bedriver en kampanj för rätten att hålla biblioteksbesökarnas läsvanor och lån hemliga. Organisationen har startat en namninsamling med 1 miljon påskrifter som mål.

Merparten av de föredrag som hölls på IFLA-mötet finns att läsa på en CD som ingick i konferenspaketet och även på mötets webbplats. De två sistnämnda, som man har all anledning att begrunda finns dock inte med...

Under rubriken *Women's issues* uppenbarade sig bl. a. ett stycke afrikansk verklighet.

En representant från Kenya och två från Nigeria vara alla eniga om betydelsen av att utbilda kvinnor, att ge dem tillgång till läskunnighet och information, "att utbilda en kvinna är att utbilda en familj". De betonade också att de afrikanska bibliotekariernas främsta uppgift är att se till att ingen kvinna kommer på efterkälken eller glöms bort, "no woman should be left behind!"

En av bibliotekarierna från Nigeria berättade om ett projekt som hon arbetar med. I en provins i norra delen av landet, där sharia-lagarna är extra stränga, grundades på 1950-talet en by strax utanför detta område för att utöva den prostitution som annars inte var tillåten. Små hotell och restauranger växte också upp som "sidonäringsar". Verksamheten pågår fortfarande, de kvinnor som var med från början tjänstgör nu som barnvakter åt de yngre kvinnornas barn. En stor del av kvinnorna i byn har AIDS och barnsängsdödligheten är hög. Med hjälp av kvinnliga bibliotekarier pågår nu ett arbete med alfabetisering, information och medvetandegörande bland kvinnorna och några har kunnat lämna byn för att försöka skapa sig ett nytt liv.

IFLA ger naturligtvis också perspektiv i mera lättäm form! Kontakterna och samtalen är många, de är korta och långa, mer eller mindre arbetsnyttiga och alla talar engelska på sitt eget vis, med sin egen brytning!

Författarmöten och musik på konferensens "night spot", härlig kvällsutflykt till Norsk folkemuseum, Oslos Skansen, trädgårdsbuffé vid Nasjonalbibliotekets invigning, biblioteksbesök i Tönsberg, där vi svenskar smått förfasade oss över att det är fritt fram att äta medhavd matsäck på läsplatsen, hör också till IFLA-veckan. Liksom mina egna vandringar på Nasjinalgalleriet (där tuggummi inte är tillåtet) och på det nyöppnade Nobels Fredssenter. Och den ljuvliga sensommarvärmen.